

FACTSHEET 'IK IS NIKS'

OVER VITALE COALITIES ROND WONEN, ZORG EN LEEFBAARHEID

De aanleiding

Het is het woord van het jaar 2013, "participatiesamenleving". Maar wat bedoelen we daar precies mee? Over het hoe en waarom leven verschillende visies. Dat heeft alles te maken met de veranderende verhoudingen tussen burger en overheid. En, belangrijker wellicht, hoe die partijen hun eigen rol zien. Die veranderende verhoudingen, de twijfel van de overheid over haar nieuwe rol en vooral de lokale kracht van betrokken inwoners van Nederland, was aanleiding om Elsendorp te bezoeken.

Dit dorp lijkt beide componenten in huis te hebben: het beschikt zowel over mondige mensen als over sociale samenhang. "Ik is niks" gaat over dat bezoek.

Tien lessen (en hun toepassing elders)

Elsendorp is -natuurlijk- een vertoog, dat vooral 'werkt' in Elsendorp: daar is immers precies die historisch-sociale dynamiek tot stand gekomen, die maakt dat wat werkt, ook werkt. Tegelijkertijd zijn er wel -welhaast- universele patronen en processen te destilleren, die met enige daad- en verbeeldingskracht ook elders in Nederland uit te voeren zouden zijn. In dit factsheet noemen we er tien.

1. Mensen zelf zijn de drijvende krachten

Opvallend is dat er in Elsendorp zeer veel mensen actief zijn als vrijwilliger. Soms langdurig, soms kortdurend. Maar feit is, dat meer dan de helft van het dorp 'iets' vrijwillig doet. Als lid van de Commissie 1500, die er naar streeft om Elsendorp te laten groeien naar 1500 inwoners en daartoe zelf een woningprogramma opgezet heeft. Of als voorzitter van de voetbalclub, die alcohol- en drugsvoorlichting samen met commissie 'Zorg' oppakt. Of als vrijwilliger die de Troefmarkt (buurtsuper) runt gedurende drie ochtenden in de week (en daar een kleine vergoeding voor ontvangt).

De lessen voor elders:

- + Zet mensen in op hun capaciteit (klinkt vanzelfsprekend, maar is het niet). In Elsendorp werkt een oud-hoofd communicatie mee aan het schrijven van een rapport en onderhoudt een bejaarde plantsoenverzorger tuintjes van een paar senioren. Een architect, metselaar en elektricien denkt mee over het creëren van de nieuwe woonwijk.
- + Zorg voor kortlopende klussen en voor langlopende. Vrijwilligers moeten kunnen kiezen voor duur en inzet.

- + Wees niet bang om mensen zelf te benaderen (vraagverlegenheid is Elsendorpers vreemd).

2. Sleutelspelers, verbinders

De literatuur over *Best Persons* begint inmiddels een aardige stapel te vormen. Op iedere plek in de maatschappij is het noodzakelijk om deze personen met hun typische kwaliteiten (verbinden, betrekken, enthousiasmeren, het voortouw nemen) te scouten en een rol in een netwerk te geven. In Elsendorp staan deze personen zelf op: en zijn ze vaak op meerdere fronten actief. Veel van deze *Best Persons* vrijwilligers vervullen dubbelfuncties. Deze combinatie van functies zorgt voor verschillende perspectieven en zo ontstaat er -haast vanzelf- begrip voor andere verenigingen, andere instanties: daar kunnen ze immers ook in de keuken kijken.

De lessen voor elders:

- + Best Persons zijn er -feitelijk- bijna overal. Het zijn meestal de mensen die 'buiten de lijntjes kleuren'.
- + Ook hebben ze behoefte aan 'ruimte': regelgeving werkt daarin vaak niet mee

3. Actieve ondernemers

Enkele ondernemers zijn actief in het Dorpsoverleg in Elsendorp: dat maakt -bijvoorbeeld- dat het dorp een ondernemender kijk op de wereld heeft. Zoals bijvoorbeeld het denken in termen van concurrentie en marketing. Ook anderszins zijn ondernemers actief bij het dorp betrokken: vaak fungeren ze als -kleine- sponsor (om begrotingen sluitend te maken). Een belangrijke succesfactor: want daardoor minder afhankelijkheid van wisselend beleid van de overheid.

De lessen voor elders:

- + In iedere wijk zijn gegarandeerd ondernemers: spoor ze op, betrek ze. Laat ze op hun eigen expertise 'meedoen'. Een ondernemer met een communicatiebureau vindt het in de regel leuk om anderen (waar geen budget is) met raad en daad terzijde te staan.
- + Een ondernemer met 'groot materieel' is net zo interessant: heel veel werk in de wijk bestaat uit praktische arbeid: als er bijvoorbeeld gemakkelijk aan een shovel te komen is, is een *jeu de boulesbaan* zo aangelegd.

4. Respect voor elkaar

Een belangrijk ingrediënt voor het succes in Elsendorp is het wederzijds begrip (dat bovendien gepaard gaat met wederzijds respect). Een typisch Elsendorp voorbeeld gaat over het instellen van een collectieve collecteweek: doen we dat of doen we dat niet? Zelfs als meer dan 90 procent van de vergadering het ermee eens is, wordt dit besluit niet doorgedrukt. Het standpunt van een kleine minderheid wordt gekoesterd. Conclusie: "*prima*,

dat jullie het op de oude manier blijven doen. En wil je later toch aansluiten, prima. Zo niet, even goede vrienden."

De lessen voor elders:

- + Het doordrukken van een besluit lijkt daadkrachtig, maar maakt (soms) meer kapot dan je lief is.
- + Denken in pilots (met respect voor elkaars standpunt) werkt verrijkend
- + Hoe basaal ook: omgangsvormen zijn belangrijk. Vrijwilligers moeten het vooral leuk hebben met elkaar.

5. Inventiviteit en omdenken

Creativiteit is een belangrijke basis voor het succes in Elsendorp. Een kwaliteit als 'Omdenken' zit een aantal mensen in het dorp in het bloed. Het voorbeeld daarbij is de manier waarop er naar een jubileumfeest gekeken wordt: het organiseren daarvan is al heel veel werk en op de dag zelf kom je aan feestvieren in de regel nauwelijks toe. Dus waarom zou je al die moeite nemen? In Elsendorp hebben ze voor de dag zelf een praktische oplossing bedacht: dan verzorgen andere verenigingen de bardiensten, de ontvangst, de garderobe, etc. En heeft de jubilerende vereniging daadwerkelijk feest. Dergelijke manieren van 'kansen zien en die ook benutten' zorgen voor veel fraais. Een inwoner vat dat samen: *"het maakt (voor mij) niets uit, maar het maakt wel verschil"*

De lessen voor elders:

- + Denk in kansen en oplossingen, in plaats van: *"zo doen we dat toch al járen?"*

6. Actie: denken en doen

De Elsendorpers blinken uit in denken te laten volgen door 'doen'. Ze zijn niet bang voor de combi van lange lijnen en kleine stapjes. Dat heeft een groot voordeel: Ddaardoor kan iedereen (ook die op wat meer afstand van het proces staat) het proces goed volgen: met draagvlak als resultaat.

De lessen voor elders:

- + Het is prima om in abstracten en verre toekomst te denken
- + Maar: bedenk vooral ook welke kleine (of heel kleine) stap morgen al gezet kan worden. En welke kleine stap overmorgen. Dat zorgt voor kleine successen. En dat zorgt er weer voor dat vrijwilligers de moed er in kunnen houden.

7. Lange lijnen: de buurtburgemeesters, generaties & overleggen

Lange lijnen vormen een belangrijke succesfactor: zowel in personen als in organisaties. In Elsendorp is de voorzitter van het Dorpsoverleg, Willy Donkers is al sinds de jaren '80 actief in het dorp. En Ans Emonds, bijvoorbeeld, is als kind van de eerste generatie Elsendorpers, feitelijk al sinds het afronden van haar middelbare school actief in het dorp. Hetzelfde geldt voor de 'structuur' van het dorp (overleggen, buurthuis en koppelingen met brede school en

zorg): ook die structuur kent zijn wortels feitelijk al uit de jaren zeventig. Anders dan op andere plekken, wijken en buurten is Elsendorp er echter in geslaagd om die structuren zelf te stutten en te blijven benutten.

De lessen voor elders:

- + Schaf niet iets af, simpelweg omdat het nu even niet voldoet. De enorme sanering in de welzijnssector in de jaren tachtig heeft langdurige gevolgen voor Nederland gehad.

8. Hechte netwerken en organisatie

Opvallend in Elsendorp zijn de vele, kleine, hechte netwerken (zoals al eerder gezegd: veel vrijwilligers hebben twee, soms wel drie verschillende functies). Zo formeren ze kleine slagvaardige teams: 6 – 7 mensen (zie: Mintzberg, zie: Lenin). Ook op andere manieren hebben ze oog voor relevante netwerken.

De lessen voor elders:

- + Heb oog voor kleine, slagvaardige netwerken: als groepen 'te' groot worden, wordt iedereen lamgeslagen.
- + Durf te delegeren. Maar dan ook echt: geef datgene uit handen, waarvan je zeker weet, dat als het binnen 'de' kaders blijft, ook iedere oplossing mag.

9. Schaal en historie

Elsendorp kent natuurlijk de voordelen van een kleine gemeenschap: 'iedereen' kent 'iedereen', dus contact is snel gelegd. In een stad wordt al snel gedacht, dat zulk voordeel er niet (meer) is. Tegelijkertijd denken 'we' in de stad te weten, dat 'sociale controle' in een dorp ook vaak verstikkend is'. Beide veronderstellingen zijn niet altijd waar.

- + Heb oog voor het gemeenschappelijk beleefd verleden: dat is in de regel een sterke motivator (in straat, buurt en wijk)

10. Jong geleerd: is oud gedaan

Typisch Elsendorps: de KPJ aldaar maakt zich zorgen over 'de jeugd van tegenwoordig': *"...die hadden misschien toch wat minder betrokkenheid bij het dorp."* Jongeren en ouderen hebben in de regel meer gemeen, dan we geneigd zijn te denken. En daar waar er verschillen zijn, is dat ook niet erg.

De lessen voor elders:

- + Solidariteit tussen oud en jong is niet vanzelfsprekend. Maar ook niet altijd afwezig
- + Jongeren onderling hebben oog voor 'de toekomst' (en zijn –mits onder eigen voorwaarden- net zo betrokken bij de sociale samenhang als ieder ander).

